

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2005. április 14. *

A C-128/03. és C-129/03. sz. egyesített ügyekben,

az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelmek tárgyában, amelyeket a Consiglio di Stato (Olaszország) a Bírósághoz 2003. március 24-én érkezett 2003. január 14-i határozataival terjesztett elő az előtte

az **AEM SpA** (C-128/03),

az **AEM Torino SpA** (C-129/03)

és

az **Autorità per l'energia elettrica e per il gas e i suoi soci**

között

az **ENEL Produzione SpA**

* Az eljárás nyelve: olasz.

részvételével

folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: A. Rosas tanácselnök, A. Borg Barthet, S. von Bahr (előadó), J. Malenovský és U. Lohmus bírák,

főtanácsnok: C. Stix-Hackl,
hivatalvezető: L. Hewlett főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2004. szeptember 8-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- az AEM SpA és az AEM Torino SpA képviselőjében O. Brouwer advocaat és T. Salonico avvocato,
- az olasz kormány képviselőjében I. M. Braguglia, meghatalmazotti minőségben, segítője: M. Fiorilli avvocato dello Stato,
- az Európai Közösségek Bizottsága képviselőjében V. Di Bucci és H. Støvlbæk, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2004. október 28-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek tárgya az EK 87. cikk és a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról szóló, 1996. december 19-i 96/92/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvnek (HL 1997. L-27., 20. o.; magyar nyelvű különkiadás 12. fejezet, 2. kötet, 3. o.), és különösen annak 7. és 8. cikkének az értelmezése.

- 2 E kérelmeket az AEM SpA (a továbbiakban: AEM) és az AEM Torino SpA (a továbbiakban: AEM Torino) által benyújtott keresetek keretében terjesztették elő. E keresetekben a társaságok az Autorità per l'energia elettrica e per il gas (Villamos Energia és Gáz Hatóság, a továbbiakban: AEEG) két határozatát, valamint egy miniszteri rendeletet támadtak meg, amely bizonyos geotermikus és vízerőművek terhére emelte a nemzeti villamosenergia-alaphálózati hozzáférési és használati díjat.

Jogi háttér

A közösségi szabályozás

- 3 Az első cikke szerint a 96/92 irányelv „közös szabályokat alkot a villamos energia termelésére, szállítására és elosztására vonatkozóan. Meghatározza a villamosenergia-ágazat szervezésével és működésével, a piachoz való hozzáféréssel, a versenytárgyalási felhívásoknál alkalmazandó feltételekkel és eljárásokkal, valamint az engedélyek kiadásával és a rendszerek működésével összefüggő szabályokat.”

- 4 A 96/92 irányelv 7. cikkének (1) és (5) bekezdése értelmében:

„(1) A tagállamok vagy a tagállam által felkért, alaphálózattal rendelkező vállalkozások a hatékonyság és a gazdasági egyensúly szempontjainak figyelembevételével meghatározott időtartamra rendszerirányítót jelölnek ki, amely felelős az adott területen lévő alaphálózat és a más rendszerekhez tartó rendszerösszekötők üzemeltetéséért, karbantartásáért és szükség esetén fejlesztéséért, hogy az ellátás biztonsága biztosított legyen.

[...]

(5) A rendszerirányító nem tehet különbséget a rendszerhasználók, vagy azok csoportjai között, különösen nem saját leányvállalatai, illetve részvényesei javára.”

- 5 Az irányelv 8. cikkének (1)–(3) bekezdései így rendelkeznek:

„(1) Saját területén az alaphálózat irányítója felelős a termelőlétesítmények teherelosztásáért és a más rendszerekhez kapcsolódó rendszerösszekötő használatának meghatározásáért.

(2) A szerződéses kötelezettségek – beleértve a versenytárgyalási előírásokból származó kötelezettségeket is — alapján történő villamosenergia-ellátás sérelme nélkül a termelőlétesítmények teherelosztását és a rendszerösszekötők alkalmazását

olyan feltételek alapján határozzák meg, amelyeket a tagállam jóváhagyhat, és amelyek tárgyilagosak, megkülönböztetéstől mentesen kerülnek kihirdetésre és alkalmazásra, hogy biztosítható legyen a villamos energia belső piacának megfelelő működése. E feltételek figyelembe veszik a meglévő termelőlétesítményekből, valamint a rendszerösszekötőkön keresztül érkező villamos energia gazdaságossági sorrendet és a rendszer műszaki korlátait.

(3) Egy tagállam a termelőlétesítmények teherelosztásakor a rendszerirányítótól megkövetelheti, hogy biztosítson elsőbbséget a megújuló energiahordozókat vagy hulladékot felhasználó, illetve villamos energiát hővel kapcsoltan termelő létesítményeknek.”

6 Az irányelv 24. cikkének (1) bekezdése szerint:

„(1) Azok a tagállamok, amelyekben az irányelv hatálybalépése előtt nyújtott kötelezettségvállalásokat, vagy üzemeltetési garanciákat ezen irányelv rendelkezései következtében nem lehet betartani, átmeneti szabályozást kérelmezhetnek, amelyet a Bizottság adhat meg számukra többek között az érintett rendszer méretének, a rendszer összekapcsolási szintjének és a villamosenergia-ipar szerkezetének figyelembevételével. A Bizottság a határozathozatal előtt a bizalmasság tiszteletben tartása mellett tájékoztatja a tagállamokat ezekről a kérelmekről. A határozatot az *Európai Közösségek Hivatalos Lapjában* kell közzétenni.”

7 A 96/92 irányelv 24. cikkének (2) bekezdése értelmében az átmeneti szabályozás iránti kérelmekről ezen irányelv hatálybalépését követően legkésőbb egy éven belül értesíteni kell a Bizottságot.

A nemzeti szabályozás

- 8 A villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról szóló 96/92/EK irányelv végrehajtásáról szóló, 1999. március 16-i 79. törvényerejű rendelet (*Gazzetta ufficiale della Repubblica italiana*, 75. sz., 1999. március 31., 8. o., a továbbiakban: 79/99. sz. törvényerejű rendelet) 3. cikkének (10) bekezdésében úgy rendelkezik, hogy a nemzeti alaphálózathoz való hozzáférésért és annak használatáért a rendszerirányító részére díjat kell fizetni. Ezt a termelőlétesítmények és a végső fogyasztók földrajzi helyétől függetlenül kell meghatározni, mindenféleképpen megkülönböztetéstől mentes feltételek alapján. A díjat és annak későbbi kiigazítását is az AEEG határozza meg.
- 9 A 79/99. sz. törvényerejű rendelet 3. cikkének (11) bekezdése szerint az alaphálózathoz kapcsolódó általános költségek különböző költségeket foglalnak magukba: a kutatási tevékenységek költségeit, a termelésüket beszüntetett atomerőművek szétszerelésének költségeit, a nukleáris üzemanyagciklus megszűnésével kapcsolatos költségeket, valamint a kapcsolódó és az ezekből következő tevékenységekre vonatkozó költségeket. Ezeket az általános költségeket az AEEG javaslata alapján, a Ministro del tesoro, del bilancio e della programmazione economica (kincstári, költségvetési és gazdasági tervezési miniszter) egyetértésével a Ministro dell'industria, del commercio e dell'artigianato (ipari, kereskedelmi és kézműipari miniszter) egy vagy több rendelete állapítja meg.
- 10 A Ministro dell'industria, del commercio e dell'artigianato által a Ministro del tesoro, del bilancio e della programmazione economicával együtt az AEEG javaslata alapján hozott, a villamosenergia-rendszer általános költségeiről szóló, 2000. január 26-i rendelet (*Gazzetta ufficiale della Repubblica italiana*, 27. sz., 2000. február 3., 12. o., a továbbiakban: 2000. január 26-i rendelet) 2. cikkének (1) bekezdése szerint a villamosenergia-rendszer általános költségeit képezik:

„a) a termelő-elosztó vállalkozások kártalanítása a jelen rendeletben meghatározott feltételek alkalmazásával a villamosenergia-termelési tevékenység által – a [96/92] irányelv végrehajtása következtében — okozott költségek vissza nem térülő része tekintetében;

b) a [96/92] irányelvből adódó azon vízenergetikai és geotermikus létesítmények – amelyek 1997. február 19-én a termelő-elosztó vállalkozások tulajdonában vagy rendelkezése alatt álltak — által termelt villamos energia jobb hasznosíthatósága miatti kártalanítás;

c) a termelésükkel felhagyó atomerőművek szétszerelésével, a nukleáris üzemanyag-ciklus megszűnésével és az ezekből származó kapcsolódó tevékenységekkel kapcsolatos költségek;

d) a villamosenergia-rendszer közérdekű technológiai fejlesztését célzó kutatási-fejlesztési tevékenységek költségei;

e) az AEEG 70/97. határozata 2. cikke (2) bekezdésének 4. pontjában és a Ministro dell'industria, del commercio e dell'artigianato 1995. december 19-i rendeletében ismertetett rendelkezések által szabályozott villamosenergia-ellátás kedvezőbb díjszabásának alkalmazása.”

- 11 Ami a 2000. január 26-i rendelet 2. cikke (1) bekezdésének b) pontjában említett jobb hasznosíthatóságot illeti, e rendelet „a 96/92 irányelv végrehajtásából származó költségek” cím alatt található 3. cikkének (3) bekezdése szerint:

„a villamosenergia-rendszerhez kapcsolódó általános költségek legalább részleges fedezése érdekében 2000. január 1-jétől számított hét éven keresztül és az 5. cikkben szabályozott módon, kizárólag a Comitato interministerale dei prezzi [Ármeghatározó Tárcaközi Bizottság] 1989. július 12-i 15., 1990. november 14-i 34. és 1992. április 29-i 6. módosított határozatai által szabályozott hozzájárulási rendszerhez

nem tartozó vízennergetikai és geotermikus létesítmények által termelt villamos energia jobb hasznosíthatóságának megfelelő összeg kerül beszedésre [a megújuló energiaforrásokat felhasználó új létesítmények részére]. A jelen bekezdés rendelkezéseit nem kell alkalmazni a 3 MW-nál nem nagyobb névleges teljesítményű, sem a szivattyús vízennergetikai létesítményekre”.

- 12 A 2000. január 26-i rendelet 5. cikke (9) bekezdése szerint:

„A 3. cikk (3) bekezdésében említett időszakban beszedendő, a jobb hasznosíthatóságnak megfelelő összeg 2000-ben megfelel az [AEEG] 70/97. határozata 6. cikkének (5) bekezdése értelmében a kereskedelmi fosszilis tüzelőanyagokat felhasználó hőerőművek által termelt villamos energia változó egységárának, majd a következő években minden erőmű és kéthavi időtartam tekintetében, a különböző kéthavi időszakokban a nemzeti piacon kialakult villamosenergia-árak átlagos, az erőmű által a különböző kéthavi időszakokban termelt villamosenergia-mennyiséggel súlyozott ára, valamint az erőműnek az AEEG által minden évben az előző év december 31-étől meghatározott átlagos fix egységköltsége közötti különbség egy részének. Ez a rész 2001-ben és 2002-ben 75%, 2003-ban és 2004-ben 50%, 2005-ben és 2006-ban 25%. Ezután a dátum után ez a rész nullával egyenlő.”

- 13 A nemzeti alaphálózathoz történő vízennergetikai és a geotermikus létesítmények termelte villamos energia hozzáféréseért és használatért 2000 és 2006 között fizetendő díj emelésének meghatározásáról szóló, 2000. december 20-i 231/00. sz. AEEG határozat 2. cikkének (1) és (2) bekezdése és a 2000. december 20-i 232/00. sz. AEEG határozat 2. cikkének (1), (2) és (8) bekezdése (*Gazzetta ufficiale della Repubblica italiana* általános melléklete, 4. sz., 2001. január 5., 13. o., a továbbiakban: 231/00. sz. határozat és 232/00. sz. határozat) a 2000. január 26-i rendelet 3. cikke (3) bekezdésében szóban forgó azon villamos energiát, amelyet azok a létesítmények termelnek, illetve vezetnek be a hálózatba, amelyek 1997.

február 19-én a termelő-elosztó vállalkozások tulajdonában, illetve rendelkezése alatt álltak, a 2000. január 26-i rendelet 2. cikk (1) bekezdésének b) pontja szerinti jobb hasznosíthatóság kiegyenlítéseképpen a dinamikus szolgáltatásokat fedező hálózat-használati díj emelésének vetik alá.

- 14 A 231/00. sz. és a 232/00. sz. határozat 2. cikkében szabályozott díjemelés (a továbbiakban: díjemelés) bevételeit az említett határozatok 3. cikkének (1) bekezdése értelmében a rendszerirányító a Cassa conguaglio per il settore elettrico (a villamosenergia-ágazat kiegyenlítési alapja, a továbbiakban: a kiegyenlítési alap) fizeti be. Az említett határozatok 3. cikkének (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy ezeknek a befizetéseknek a Conto per la gestione della compensazione della maggiore valorizzazione dell'energia elettrica nella transizionale (számla a villamos energia jobb hasznosíthatósága kiegyenlítéséért az átmeneti időszakban) kell kerülniük. E határozatok 3. cikkének (3) bekezdése értelmében ez utóbbi számla esetleges többletét a Conto per nuovi impianti da fonti rinnovabili e assimilata (számla a megújuló és hasonló energiaforrásokat felhasználó új létesítményekért) utalják át.

Az alapeljárások

- 15 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatok alapján az AEM és az AEM Torino kereseteket nyújtottak be a Tribunale Amministrativo Regionale per la Lombardia-hoz a 231/00. sz. és 232/00. sz. határozatok és az e határozatokat megelőző, azok alapjául szolgáló vagy azokhoz kapcsolódó jogi aktusok ellen, beleértve a 2000. január 26-i rendeletet.
- 16 Mivel e kereseteket elutasították, az AEM és az AEM Torino fellebbeztek a Consiglio di Stato-hoz az elutasító határozatok hatályon kívül helyezése végett.

- 17 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozataiban a Consiglio di Stato többek között megjegyzi, hogy az AEM és az AEM Torino azzal érvelnek, hogy a díjmelés teljes egészében meghatározott vállalkozások működésének támogatási rendszerébe vagy ágazatbeli vállalkozások beszállásaiból történő levonások útján finanszírozott termelés körébe tartozik, ez pedig az EK 87. cikk (1) bekezdésének értelmében állami támogatásnak minősül, amelyet a jelen esetben anélkül nyújtottak, hogy az EK-Szerződés által lefektetett eljárást lefolytatták volna. Az AEM és az AEM Torino azt állítják továbbá, hogy eltérő díj beszedése az alaphálózati hozzáférésért, amely bizonyos vállalkozások számára nagyobb terhet eredményez, a 96/92 irányelv egyik, arra vonatkozó alapvető elvének megsértését jelenti, hogy az említett hálózathoz mindenki megkülönböztetés nélkül férhet hozzá.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 18 A Consiglio di Stato szerint a vitatott rendelkezések összességének vizsgálatából látszik, hogy a díjmelés azt a célt szolgálja, hogy megszüntessék a jogosulatlan előnyöket és azokat az egyensúlytalanságokat a versenyfeltételekben, amelyek a 96/92 irányelv átültetését követően a villamosenergia-piac liberalizációjának első, 2000 és 2006 közötti időszakában jelentek meg.
- 19 E tekintetben kiemeli, hogy a liberalizációt megelőzően a vízenergetikai és geotermikus létesítményekből származó villamos energiát termelő-elosztó vállalatok valójában olyan árat alkalmaztak, amelynek egyik eleme, a B elem, a fűtőanyag árának függvénye volt. Mindazonáltal az árnak ezt a részét a vállalkozások a kiegyenlítési alapba fizették be, az pedig visszafizette azt azoknak a hőerőműveknek, amelyek egyedül viselték a fűtőanyag költségét.

- 20 A bekövetkezett változás kétszeresen kedvezményes helyzetbe hozta az említett vállalkozásokat. Egyfelől a közüzemi ügyfelek részére a díj kiegyenlítési alapba fizetendő B elemének megszüntetését követően az említett vállalkozások beszedhetik a közüzemi, továbbra is hatósági árszabályozásnak alávetett piacon országos szinten egyformán, olyan paraméterek alapján meghatározott árat, amelyek még figyelembe veszik a fűtőanyag árát, pedig e vállalkozások nem is viselik annak terhet. Másfelől e kedvezmény a szabadpiacon is működik a feljogosított fogyasztók vonatkozásában, mivel a közüzemi nagykereskedelmi árak referenciaként szolgálnak a kétoldalú szabadpiaci megállapodások megkötéséhez. E két kedvezmény kizárólag a jogi környezetnek az ágazati liberalizáció jegyében történt megváltoztatásának a következménye, nem pedig a hatékonysági és versenyfeltételek megváltozásának.
- 21 A Consiglio di Stato kiemeli, hogy 1999. augusztus 4-i, az árszabályozásról szóló tájékoztató közleményében (a továbbiakban: a tájékoztató közlemény) az AEEG rámutatott, hogy amennyiben hagynák, hogy a vízenergetikai és geotermikus termelés e jobb hasznosíthatóságából a termelő-elosztó vállalkozások részesüljenek, azáltal okozna nyereséget e vállalkozásoknak és terhet a villamosenergia-hálózatnak, hogy – a liberalizációs folyamat következményeként – a fogyasztókat nem magasabb költségeken alapuló magasabb közüzemi áraknak tenné ki.
- 22 A tájékoztató közlemény szerint továbbá „a vízenergetikai és geotermikus létesítményekben termelt villamos energia esetében ezt a következményt azzal kell elhárítani, hogy ezt az áramot alaphálózati hozzáférési és használati díj emelésének vetik alá, a 79/99. sz. törvényerejű rendelet 3. cikke (10) bekezdésének értelmében a folyók vízenergetikai használat céljából történő elvezetéséről és a geotermikus energia termoelektromos célból történő használatáról szóló, hatályban lévő koncessziók megszűnéséig. Ezeknek a díjemeléseknek a bevételeit a felmerülő és másként el nem ismert *stranded costs* kiegyenlítésére, vagy a villamosenergia-hálózat általános költségeinek – többek között a megújuló erőforrásokat felhasználó létesítmények által előállított villamos energia elősegítésével kapcsolatos költségek — fedezésére lehet majd felhasználni.”

- 23 A tájékoztató közlemény 2. melléklete mindenekelőtt kiemeli, hogy a 96/92 irányelv átültetését megelőző rendszeren alapuló árszabályozási rendelet a kiegyenlítési alapnak fizetendő olyan hozzájárulást írt elő a villamos energia termelése után, amely a létesítmények és a termelők típusa szerint különböző volt.
- 24 Az említett melléklet megállapítja, hogy az ilyen megkülönböztetés a villamosenergia-termeléshez történő hozzájárulás rendszerében nem egyeztethető össze a liberalizált termelési viszonyokkal. Ilyen viszonyok között elkerülhetetlen, hogy minden időszakban kialakuljon olyan egységes villamosenergia-piaci nagykereskedelmi ár, amelyet minden termelő megállapít és kér, függetlenül a termeléshez felhasznált létesítmény típusától.
- 25 Végül e melléklet megjegyzi, hogy a vízenergetikai és geotermikus létesítmények által termelt villamos energia fejében abból adódó bevétel attól függ, hogy mennyi áll rendelkezésre ritka erőforrásokból, vagyis vízből és a villamosenergia-termelésre felhasznált geotermikus energiából, amelyeket a jelenlegi rendszerben nem hasznosítanak megfelelően.
- 26 A Consiglio di Stato megjegyzi, hogy a szabadpiacon elosztott áramot illetően a nemzeti villamosenergia-alaphálózati hozzáférési és használati díj emelését 2000-től vezették be a 231/00. sz. határozattal, ezzel szemben a közüzemi piacon ez csak 2001-től történt meg, a 232/00. sz. határozattal. Ez azzal magyarázható, hogy ez utóbbi piacon az ár B elemét, valamint a hozzá kapcsolódó, a fűtőanyagok árához történő hozzájárulásokat csak 2001-től szüntették meg.

- 27 A Consiglio di Stato továbbá kiemeli, hogy a jobb hasznosíthatóság visszafizetését csökkenő módon határozták meg 2006 végéig, úgy, hogy a piac ténylegesen versenyző egysúlyt érhessen el.
- 28 Megjegyzi továbbá, hogy tudomásul vette azt, hogy a díjmelés nem a 96/92 irányelv 24. cikkén alapul.
- 29 E megfontolások alapján a Consiglio di Stato először annak megvizsgálását tartja szükségesnek, hogy az olyan rendszer, mint amilyen az alapeljárás tárgya, az EK 87. és az azt követő cikkek értelmében állami támogatásnak minősül-e.
- 30 E tekintetben kiemeli, hogy a díjmelés bevétele nem a piacon tevékenykedő meghatározott vállalkozásoknak vagy vállalkozáscsoportoknak van rendelve, úgy mint keressztámogatás, hanem a felhasználó előnyére a villamosenergia-hálózat általános költségeinek fedezését szolgálja. Ezért olyan általános gazdaságpolitikai intézkedésről van szó, amelynek nem célja meghatározott vállalkozások vagy termelések előnyben részesítése, hanem ellenkezőleg, közérdeket szolgál. A Consiglio di Stato szerint ugyanis szemben azzal, ami az előkészítő anyagok bizonyos megjegyzéseiből kitűnik, a szóban forgó rendelkezések nem a bevételek újraelosztását szolgálják meghatározott vállalkozás-kategória javára a meg nem téríthető költségek (*stranded costs*) fedezésére. A 231/00. és 232/00. sz. határozatok továbbá csupán pusztán lehetőségként rendelkeznek úgy, hogy „a villamos energia jobb hasznosíthatósága kiegyenlítéséért az átmeneti időszakban” számla esetleges többletét át kell utalni „a megújuló és hasonló energiaforrásokat felhasználó új létesítményekért” számla javára. Végül pedig nem a 2000. január 26-i rendelet rendelkezései minősítendőek állami támogatásnak, amelyek előírják a szóban forgó összegeknek a rendszer általános költségei fedezéséhez hozzájáruló számlára történő vezetését, hanem esetleg az, hogy a szóban forgó, már a kincstár rendelkezésére álló

összegek rendeltetését külön és utólag, bizonyos vállalkozásokat vagy bizonyos áruk termelését az EK 87. cikk (1) bekezdése értelmében előnyben részesítve határozzák meg.

31 Másodszor a Consiglio di Stato szükségesnek véli annak megvizsgálását, hogy az ilyen rendszer összeegyeztethető-e a 96/92 irányelv elveivel és rendelkezéseivel, különösen annak 7. cikkével és huszonötödik preambulumbekzdésével, a hálózathoz való, megkülönböztetéstől mentes hozzáférést illetően, és ugyanennek az irányelvnek a 8. cikkével, a termelőlétesítmények teherelosztása feltételeinek meghatározását illetően.

32 Ilyen körülmények között határozta el a Consiglio di Stato az eljárás felfüggesztését, és hogy a C-128/03. és a C-129/03. sz. ügyekben előzetes döntéshozatalra a Bíróság elé terjeszti ugyanabban a megfogalmazásban a következő két kérdést:

„1) Állami támogatásnak minősül-e az EK 87. és az azt követő cikkek szerint az olyan közigazgatási rendelkezés, amely a kifejtett feltételekkel és célokból a villamosenergia-alaphálózatot használó meghatározott vállalkozások terhére a villamosenergia-hálózat általános költségeinek finanszírozása céljából a hálózati hozzáférési és használati díj emelését írja elő?

2) A 96/92 irányelvvel elfogadott, a villamos energia belső piacának liberalizációjáról szóló elvekbe, különösen az irányelvnek az alaphálózat üzemeltetésére vonatkozó 7. és 8. cikk rendelkezéseibe ütközik-e az, hogy valamely tagállam olyan intézkedést hozzon, amely bizonyos vállalkozások terhére átmeneti jelleggel olyan díjemelést ír elő, amelynek célja a vízerő és geotermikus energia – a kifejtett feltételekkel és célokból a jogi környezet megváltozásából adódó —

jobb hasznosíthatóságának kiegyenlítése, valamint a villamosenergia-rendszer általános költségeinek finanszírozása?”

- 33 2003. május 6-i határozatával a Bíróság elnöke a C-128/03. és C-129/03. ügyek egyesítését rendelte el.

Az ügy érdeméről

Az első kérdésről

- 34 Első kérdésével az azt előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az EK 87. cikk értelmében állami támogatásnak minősül-e az olyan intézkedés, mint amilyen az alapeljárás tárgya, amellyel a tagállam a nemzeti villamosenergia-alaphálózati hozzáférési és használati díjat csak e hálózat bizonyos felhasználói részére emeli.

A Bíróság elé terjesztett észrevételek

- 35 Az AEM és az AEM Torino emlékeztetnek rá, hogy a 2000. január 26-i rendelet, a 231/00. és 232/00. sz. határozat, valamint az AEEG-nek a villamos energia szállítási, mérési és eladási szolgáltatásról szóló rendelkezéseit egységes szerkezetbe foglaló

2001. október 18-i 228/01. sz. AEEG határozat (*Gazzetta ufficiale della Repubblica italiana* általános melléklete 277. sz., 2001. december 22., 5. o.) bizonyos vízenergetikai és geotermikus származású villamos energiát termelő-elosztó vállalkozások számára megemelt nemzeti villamosenergia-alaphálózati hozzáférési díj fizetését írják elő a villamosenergia-rendszer általános költségeinek, valamint a megújuló energiaforrásokat felhasználó új létesítmények részére fizetett hozzájárulások rendszerébe engedélyezett erőművek termelési költségeinek kiegyenlítése céljából. Az AEM és az AEM Torino azt állítják, hogy ezek a rendelkezések szerves részét képezik annak az állami támogatási rendszernek, amelyet a 2000. január 26-i rendelet az olasz villamosenergia-rendszer általános költségei (*stranded costs*) finanszírozásának céljából, illetve a villamos energiáról szóló új nemzeti terv végrehajtásának szabályai: szervezeti kérdések, vízerőművek és villamosenergia-vezetékek, szénhidrogének és geotermikus energia, saját termelés és adózási rendelkezésekről szóló 1991. január 9-i 9/91. sz. törvény (*Gazzetta ufficiale della Repubblica italiana* általános melléklete 13. sz., 1991. január 16., 3. o.) 22. cikkének (3) bekezdése a megújuló és hasonló energiaforrásokból nyert villamos energia termelése ösztönzésének céljából hozott létre.

- 36 Az olasz kormány azzal érvel, hogy nem lehet állami támogatásnak tekinteni az olyan közigazgatási intézkedést, amely a termelési költségek csökkenése mellett bizonyos, a nemzeti alaphálózatot használó, vízenergetikai és geotermikus energiát termelő-elosztó vállalkozások számára a villamosenergia-rendszer általános költségei finanszírozását célzó, hálózati hozzáférési és használati díj átmeneti és fokozatosan csökkenő emelését írja elő.
- 37 Az Európai Közösségek Bizottsága pedig azzal érvel, hogy nem tekinthető állami támogatásnak az EK 87. és az azt követő cikkek értelmében az olyan intézkedés, mint amilyen az alapeljárás tárgya, amelyik meghatározott feltételekkel és célokból a villamosenergia-hálózat vezetékeit használó bizonyos vállalkozások számára a villamosenergia-rendszer általános költségeinek finanszírozását szolgáló hálózati hozzáférési és használati díj emelését írja elő.

A Bíróság álláspontja

- 38 Az EK 87. cikk (1) bekezdése a Szerződés által szabályozott állami támogatást úgy határozza meg, mint a tagállamok által vagy állami forrásból bármilyen formában nyújtott olyan támogatást, amely bizonyos vállalkozásoknak vagy bizonyos áruk termelésének előnyben részesítése által torzítja a versenyt, vagy azzal fenyeget, amennyiben ez érinti a tagállamok közötti kereskedelmet. E rendelkezés értelmében a támogatás fogalma általánosabb, mint a szubvencióé, mert nemcsak a pozitív szolgáltatások tartoznak bele, mint maga a szubvenció, hanem azok a beavatkozások is, amelyek különböző módokon megkönnyítik a vállalkozás költségvetésére általában nehezedő terheket (lásd többek között a 30/59. sz., *De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg kontra ESZAK Főhatóság* ügyben 1961. február 23-án hozott ítélet [EBHT 1961., 1. o.] 39. pontját, a C-256/97. sz., *DM Transport* ügyben 1999. június 29-én hozott ítélet [EBHT 1999., I-3913. o.] 19. pontját és a C-276/02. sz., *Spanyolország kontra Bizottság* ügyben 2004. szeptember 14-én hozott ítélet [EBHT 2004., I-8091. o.] 24. pontját).
- 39 Nem minősül azonban állami támogatásnak a terhek tekintetében a vállalkozások között olyan különbségtételt bevezető intézkedés, amely a szóban forgó terhek rendszerének természetéből és szerkezetéből következik (lásd többek között a C-351/98. sz., *Spanyolország kontra Bizottság* ügyben 2002. szeptember 26-án hozott ítélet [EBHT 2002., I-8031. o.] 42. pontját, és a C-159/01. sz., *Hollandia kontra Bizottság* ügyben 2004. szeptember 14-én hozott ítélet [EBHT 2004., I-4461. o.] 42. pontját).
- 40 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy az alapeljárásban a nemzeti villamosenergia-alaphálózati hozzáférési és használati díjnak kizárólag a vízenergetikai és geotermikus létesítményekből származó villamos energiát termelő-elosztó vállalkozások terhére történő emelésének célja annak az előnynek a kiegyenlítése, amely e vállalkozások számára a villamos energia piacának a 96/92 irányelv átültetését követő liberalizációjából adódott. Az említett liberalizáció első időszakának átmeneti rendszere ugyanis lehetővé teszi az említett vállalkozások számára azt, hogy egyfelől a közüzemi piacon olyan árat kérjenek, amelyet a

fűtőanyagok árát – amelyet ők nem viselnek — is tekintetbe vevő paraméterek alapján határoznak meg, és amely árat már nem egyenlít ki az olyan árelem, amelyet a kiegyenlítési alapba kell fizetniük, másfelől pedig hogy a szabadpiacon olyan árat kérjenek, amelynek meghatározásánál a közüzemi nagykereskedelmi ár referenciaként szolgál, amikor – mint azt többek között a tájékoztató közlemény 2. melléklete is megjelöli — a folyók vízennergetikai használat céljából történő elvezetéséről és a geotermikus energia termoelektromos célból történő használatáról szóló koncessziók keretében ezek az erőforrások még nincsenek megfelelően hasznosítva.

- 41 Ahogyan azt a kérdést előterjesztő bíróság is megjegyezte, ez az előny nem a hatékonysági és versenyfeltételek megváltozásának, hanem a jogi környezet ágazati liberalizáció miatti megváltozásának a következménye.
- 42 A tájékoztató közleményből az is kitűnik, hogy e vállalkozások által termelt villamos energiára a díjmelést csak a jelenleg hatályban lévő, a folyók vízennergetikai használat céljából történő elvezetéséről és a geotermikus energia termoelektromos célból történő használatáról szóló koncessziók megszűnéséig terhelik rá. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból az is kitűnik, hogy a díjmelést úgy határozták meg, hogy az 2006 végéig fokozatosan csökken.
- 43 Ebből az vonható le, hogy az olyan intézkedés, mint amilyen az alapeljárás tárgya, amely kizárólag a vízennergetikai és geotermikus létesítményekből származó villamos energiát termelő-elosztó vállalkozások számára átmeneti jelleggel megemeli a nemzeti villamosenergia-alaphálózati hozzáférési és használati díjat, abból a célból, hogy a villamos energia piacának a 96/92 irányelv átültetését követő liberalizációjából e vállalkozások számára az átmeneti időszak alatt adódó előnyöket kiegyenlítse, olyan, a terhek tekintetében a vállalkozások között különbségtételt bevezető intézkedés, amely a szóban forgó terhek rendszerének természetéből és szerkezetéből következik. Következésképpen ez a különbségtétel önmagában nem minősül állami támogatásnak az EK 87. cikk értelmében.

- 44 Azonban az AEM és az AEM Torino azzal érveltek, hogy a díjemelés szerves részét képezi a 2000. január 26-i rendelet által az olasz villamosenergia-rendszer általános költségei (*stranded costs*) finanszírozása céljából, valamint a 9/91. sz. törvény 22. cikkének (3) bekezdése által a megújuló és hasonló energiaforrásokból nyert villamos energia termelésének ösztönzésére létrehozott állami támogatási rendszereknek.
- 45 E tekintetben a Bíróság ítélkezési gyakorlatából adódik, hogy valamely támogatás finanszírozási módja az egész finanszírozni kívánt támogatási rendszert a közös piaccal összeegyeztethetlenné teheti. Ezért valamely támogatást nem lehet a finanszírozási módjának hatásaitól elkülönítve vizsgálni. Eppen ellenkezőleg, valamely támogatási intézkedés Bizottság általi vizsgálatának szükségszerűen figyelembe kell vennie a támogatás finanszírozási módját akkor, ha az az intézkedés szerves részét képezi (lásd a C-261/01. és C-262/01. sz., Van Calster és társai ügyben 2003. október 21-én hozott ítélet [EBHT 2003., I-12249. o.] 49. pontját).
- 46 Azonban ahhoz, hogy valamely parafiskális járulékot valamely támogatási intézkedés szerves részének lehessen tekinteni, a járulék és a támogatás között a vonatkozó nemzeti szabályozás alapján kötelező hozzárendeltségi viszonynak kell fennállnia abban az értelemben, hogy a parafiskális járulékból származó bevétel kötelezően a támogatás finanszírozásához van rendelve. Csak ha ilyen viszony fennáll, akkor befolyásolja közvetlenül a parafiskális járulékból származó bevétel a támogatás mértékét, és ebből következően annak értékelését is, hogy a támogatás összeegyeztethető-e a közös piaccal (lásd ebben az értelemben a C-174/02. sz. Streekgewest-ügyben 2005. január 13-án hozott ítélet [EBHT 2005., I-85. o.] 26. pontját, valamint a 175/02. sz. Pape-ügyben 2005. január 13-án hozott ítélet [EBHT 2005., I-127. o.] 15. pontját).
- 47 Következésképpen amennyiben az olyan helyzetben, mint amilyen az alapeljárás tárgya, kötelező hozzárendeltségi viszony áll fenn a nemzeti villamosenergia-alaphálózati hozzáférési és használati díj emelése és valamely nemzeti támogatási rendszer között abban az értelemben, hogy a díjemelés bevétele kötelezően a támogatás finanszírozásához van rendelve, akkor a díjemelés e rendszer szerves részét képezi, és ezért azt ez utóbbival együtt kell megvizsgálni.

- 48 E tekintetben meg kell állapítani, hogy az iratok nem tartalmazzak kellően pontos információkat ahhoz, hogy a Bíróság e kérdésre válaszolhasson.
- 49 Ilyen körülmények között még kiemelendő, hogy a Bizottság 2000. július 25-én arról adott tájékoztatást, hogy az olasz hatóságok a 2000. január 26-i rendeletet – mint az EK 88. cikk (3) bekezdése szerinti állami támogatást — bejelentették számára, és hogy az említett rendelet utal a jobb hasznosíthatóság miatti kiegyenlítésre, és ebből kifolyólag közvetetten a díjemelésre. A tárgyaláson a Bizottság úgy nyilatkozott, hogy e rendelet vizsgálata még folyamatban van.
- 50 Következésképpen az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre adandó válasz az, hogy az olyan intézkedés, mint amilyen az alapeljárás tárgya, amely kizárólag a vízenergetikai és geotermikus létesítményekből származó villamos energiát termelő-elosztó vállalkozások számára átmeneti jelleggel megemeli a nemzeti villamosenergia-alaphálózati hozzáférési és használati díjat, abból a célból, hogy a villamos energia piacának a 96/92 irányelv átültetését követő liberalizációjából e vállalkozások számára az átmeneti időszak alatt adódott előnyöket kiegyenlítsse, olyan, vállalkozások közötti, teher tekintetében történő különbségtétel, amely a szóban forgó teher rendszerének természetéből és szerkezetéből adódik. Ebből kifolyólag ez a különbségtétel önmagában nem minősül állami támogatásnak az EK 87. cikk értelmében.
- 51 Azonban valamely támogatást nem lehet a finanszírozási módjának hatásaitól elkülönítve vizsgálni. Amennyiben olyan helyzetben, mint amilyen az alapeljárás tárgya, kötelező hozzárendeltségi viszony áll fenn a nemzeti villamosenergia-alaphálózati hozzáférési és használati díj emelése és valamely nemzeti támogatási rendszer között abban az értelemben, hogy a díjemelésből származó bevétel kötelezően e támogatás finanszírozásához van rendelve, a díjemelés e rendszer szerves részét képezi, és ezért azt ez utóbbival együtt kell megvizsgálni.

A második kérdésről

- 52 A második kérdésével az azt előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 96/92 rendelet 7. cikkének (5) bekezdésébe és a 8. cikkének (2) bekezdésébe ütközik-e az – amiatt, hogy megtiltanak minden fajta megkülönböztetést a nemzeti villamosenergia-alaphálózat használói között –, hogy valamely tagállam olyan átmeneti intézkedést fogadjon el, mint amilyen az alapeljárás tárgya, amely csak bizonyos termelő-elosztó vállalkozások terhére emeli meg az említett hálózat hozzáférési és használati díját.

A Bíróság elé terjesztett észrevételek

- 53 Az AEM és az AEM Torino szerint a nemzeti villamosenergia-alaphálózati hozzáférési és használati díj kizárólag bizonyos vállalkozások terhére elrendelt emelése, még akkor is, ha az átmeneti jellegű, ellentétes a 96/92 irányelvben szabályozott azon alapvető elvvel, hogy a hálózati hozzáférést tárgyilagos, átlátható és megkülönböztetéstől mentes feltételek alapján kell biztosítani, különösen arra tekintettel, hogy e díjemelési időszak egybeesik a versenynek a villamos energia olasz piacára a piac megnyitása után történő bevezetésének szakaszával.
- 54 Az olasz kormány véleménye szerint az a tény, hogy valamely tagállam bizonyos villamos energiát termelő-elosztó vállalkozások számára átmeneti és fokozatosan csökkenő jelleggel emeli a nemzeti villamosenergia-alaphálózati hozzáférési és használati díjat abból a célból, hogy megelőzze azt az előnyt, amely a vízerő és a geotermikus energia jobb hasznosíthatóságából adódik, és a villamos energia belső

piacának liberalizációját követően kialakult új jogi környezetnek tudható be, nem összeegyeztethetetlen a 96/92 irányelvben lefektetett célokkal.

- 55 A Bizottság szerint a 96/92 irányelv által a villamos energia belső piaca liberalizációjának tárgyában lefektetett elvek, különösképpen a nemzeti alaphálózat üzemeltetésére vonatkozó 7. és 8. cikkek, nem tiltják azt, hogy valamely tagállam átmeneti jelleggel bizonyos meghatározott vállalkozások számára díjméletről szóló intézkedést hozzon, abból a célból, hogy kiegyenlítse azt az előnyt, amely a vízerő és a geotermikus energia jobb hasznosíthatóságából adódik a jogi környezet megváltoztatásának következtében, valamint hogy finanszírozza a villamosenergia-rendszer általános költségeit.

A Bíróság álláspontja

- 56 Mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy a 96/92 irányelv 7. cikkének (5) bekezdése a nemzeti villamosenergia-alaphálózat rendszerirányítójára, ezen irányelv 8. cikkének (2) bekezdése pedig a villamos energiát termelő létesítmények teherelosztására vonatkozik. Márpedig egyfelől az alapeljárás tárgyát képező intézkedéseket miniszteri rendelet és hatóság által hozott határozatok, és nem a rendszerirányító által hozott határozatok képezik. Másfelől az AEM és az AEM Torino által benyújtott kereset által érintett nemzeti rendelkezések a hálózati hozzáférés feltételeire, és nem a villamos energiát termelő létesítmények teherelosztására vonatkoznak.
- 57 Azonban a 96/92 irányelv 16. cikkéből adódik, hogy bár a hálózati hozzáférés szervezésénél a tagállamok választhatnak a szerződésen alapuló hálózati hozzáférés

és a kizárólagos vásárló eljárása között, mindkét eljárást tárgyilagos, átlátható és megkülönböztetéstől mentes feltételeknek megfelelően kell létrehozni.

- 58 Mindenesetre ezek a rendelkezések, ugyanúgy, mint a hátrányos megkülönböztetés tilalmának általános elve, amelynek e rendelkezések a konkrét megfogalmazásai, tiltják egyfelől a hasonló helyzetek különböző kezelését, másfelől a különböző helyzetek ugyanolyan kezelését (lásd a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvére vonatkozóan többek között a C-442/00. sz., Rodríguez Caballero-ügyben 2002. december 12-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-11915. o.] 32. pontját).
- 59 Márpedig az alapeljárás tárgyát képező nemzeti intézkedés, ahogyan azt a Bíróság a jelen ítélet 42. és 43. pontjában megállapította, kizárólag a vízennergetikai és geotermikus létesítményekből származó villamos energiát termelő-elosztó vállalkozások számára átmeneti jelleggel megemeli a nemzeti villamosenergia-alaphálózati hozzáférési és használati díjat, abból a célból, hogy a villamos energia piacának a 96/92 irányelv átültetése által okozott liberalizációját követő jogi környezetváltozásból e vállalkozások számára az átmeneti időszak alatt adódó előnyöket kiegyenlítsse. Még akkor is, ha az ilyen intézkedés különbözőképpen kezel nem hasonló helyzeteket, a kérdést előterjesztő bíróság feladata megbizonyosodni arról, hogy a díjemelés nem haladja meg azt a mértéket, amely az említett előny kiegyenlítéséhez szükséges.
- 60 Ebből kifolyólag az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésre adandó válasz az, hogy nem ütközik a hátrányos megkülönböztetéstől mentes nemzeti villamosenergia-alaphálózati hozzáférésnek a 96/92 irányelv által lefektetett elvébe az, hogy valamely tagállam átmeneti jelleggel olyan intézkedést hozzon, mint amilyen az alapeljárás tárgya, amely kizárólag bizonyos termelő-elosztó vállalkozások számára emeli meg a nemzeti villamosenergia-alaphálózati hozzáférési és használati díjat, abból a célból, hogy a villamos energia piacának az említett irányelv

átültetése által okozott liberalizációját követő jogi környezetváltozásból e vállalkozások számára az átmeneti időszak alatt adódó előnyöket kiegyenlítse. A kérdést előterjesztő bíróság feladata azonban megbizonyosodni arról, hogy a díjemelés nem haladja meg azt a mértéket, ami az említett előny kiegyenlítéséhez szükséges.

A költségekről

- 61 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (második tanács) a következőképpen határozott:

- 1) Az olyan átmeneti intézkedés elfogadása valamely tagállam által, mint amilyen az alapeljárás tárgya, amely csak bizonyos termelő-elosztó vállalkozások terhére emeli meg az említett hálózat hozzáférési és használati díját abból a célból, hogy a villamos energia piacának a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról szóló, 1996. december 19-i 96/92 európai parlamenti és tanácsi irányelv átültetését követő liberalizációjából e vállalkozások számára az átmeneti időszak alatt adódó előnyöket kiegyenlítse, a terhek tekintetében a vállalkozások között olyan

különbségtételt bevezető intézkedés, amely a szóban forgó terhek rendszerének természetéből és szerkezetéből következik. Következésképpen ez a különbségtétel önmagában nem minősül állami támogatásnak az EK 87. cikk értelmében.

Azonban valamely támogatást nem lehet a finanszírozási módjának hatásaitól elkülönítve vizsgálni. Az olyan helyzetben, mint amilyen az alapeljárás tárgya, amennyiben kötelező hozzárendeltségi viszony áll fenn a nemzeti villamosenergia-alaphálózati hozzáférési és használati díj emelése és valamely nemzeti támogatási rendszer között abban az értelemben, hogy a díjmelés bevétele kötelezően a támogatás finanszírozásához van rendelve, akkor a díjmelés e rendszer szerves részét képezi, és ezért azt ez utóbbival együtt kell megvizsgálni.

- 2) Nem ütközik a hátrányos megkülönböztetéstől mentes nemzeti villamosenergia-alaphálózati hozzáférésnek a 96/92 irányelv által lefektetett elvébe az, hogy valamely tagállam átmeneti jelleggel olyan intézkedést hozzon, mint amilyen az alapeljárás tárgya, amely kizárólag bizonyos termelő-elosztó vállalkozások számára emeli meg a nemzeti villamosenergia-alaphálózati hozzáférési és használati díjat, abból a célból, hogy a villamosenergia piacának az említett irányelv átültetéséből következő liberalizációját követő jogi környezetváltozásból e vállalkozások számára az átmeneti időszak alatt adódó előnyöket kiegyenlítse. A kérdést előterjesztő bíróság feladata azonban megbizonyosodni arról, hogy a díjmelés nem haladja meg azt a mértéket, amely az említett előny kiegyenlítéséhez szükséges.

Aláírások